

Χρήστος Κάτσικας *Εκπαιδευτική πολιτική ΠΑΣΟΚ και ΝΔ: Οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος*

Η μείωση των εισακτέων, τα ΤΕΙ, οι τοπικές αγορές και οι πραγματικές στοχεύσεις της κυρίαρχης εκπαιδευτικής πολιτικής

Ο πρωτοφανής αριθμός των αποκλεισμένων από τα ΑΕΙ-ΤΕΙ (65.000) και η μείωση των θέσεων εισακτέων κατά 18.000 περίπου θέσεις αφενός αποκάλυψαν τις στοχεύσεις της κυρίαρχης εκπαιδευτικής πολιτικής και αφετέρου ανέδειξαν ορισμένα βασικά στοιχεία της εκπαιδευτικής πραγματικότητας που είχαν μείνει στο περιθώριο της δημόσιας συζήτησης.

Δυο όψεις...

Η ίδρυση τμημάτων ΤΕΙ, ιδιαίτερα τα τελευταία 10 χρόνια, προμοδότησε –και προμο-

δοτήθηκε από– μια σειρά «σκοπιμότητες» της κυρίαρχης εκπαιδευτικής πολιτικής. Για μια ολόκληρη περίοδο η έδρα των τμημάτων ΤΕΙ έγινε αντικείμενο συναλλαγής των κυβερνήσεων με τις πολιτικές και επιχειρηματικές αρχές της τοπικής κοινωνίας. Για παράδειγμα την περίοδο 1990 – 2005, και ιδιαίτερα την περίοδο 1997 – 2004, η ίδρυση περισσότερων από 50 τμημάτων ΤΕΙ σε πόλεις και κομοπόλεις όλης της χώρας έγινε όχημα της κυρίαρχης πολιτικής για την εξαγορά της συναίνεσης της ελληνικής περιφέρειας που διαπαιδαγωγήθηκε να βλέπει τους φοιτητές σαν τους «τουρίστες του χειμώνα», κοντολογίς σαν γαλακτοφόρες αγελάδες.

Την περίοδο αυτή η άναρχη ίδρυση τμημάτων ΤΕΙ εξυτηρήτησε παράλληλα πολλούς στόχους της κυρίαρχης πολιτικής. Πρώτα πρώτα την απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων τα οποία προσέφεραν, μέσω του ΕΠΕΑΕΚ Ι και ΙΙ, χρήματα για την ίδρυση τμημάτων με γνωστικό αντικείμενο που θα αντιστοιχούσε στις άμεσες ανάγκες της αγοράς. Αν ερμηνεύσει κανείς την παραπάνω οδηγία η οποία, βεβαίως, συνόδευε τα «κονδύλια», θα καταλάβει τους όρους με τους οποίους δημιουργήθηκαν την περίοδο αυτή μια σειρά τμήματα στενού γνωστικού αντικειμένου, τμήματα ουσιαστικά στενής κατάταξης, που δεν είχαν καμιά σχέση με τις ανάγκες των υποψηφίων και της κοινωνίας.

Την ίδια περίοδο, στα πλαίσια των κατευθύνσεων της ΕΕ, όπως αυτές συστηματοποιήθηκαν στη Διακήρυξη της Μπολόνια, οι κυρίαρχες εκπαιδευτικές πολιτικές μέσω του ΥΠΕΠΘ προχωρούν στην περίφημη «ανωτατοποίηση»-χοροϊδία των ΤΕΙ. Ο στόχος, βεβαίως, ήταν η «κατωτατοποίηση» των Πανεπιστημίων μέσα από τη δημιουργία ενός «χυλού» σχολών χωρίς επαγγελματικά δικαιώματα, κοντολογίς ενός περιβάλλοντος μέσα στο οποίο θα έβρισκε γόνιμο έδαφος η επιχείρηση ιδιωτικοποίησης. Την ίδια εποχή της «ανωτατοποίησης», τα ΤΕΙ, όχι μόνο δεν στηρίζονται οικονομικά και με υποδομές, αλλά εγκαταλείπονται ακόμη περισσότερο, με συνεχή αναντιστοιχία του προσωπικού και του αριθμού φοιτητών. Μια περιήγηση ακόμη και στα «εξωτερικά χαρακτηριστικά» των νέων τμημάτων ΤΕΙ της περιόδου 1987 – 1994 αναδεικνύει την ουσία της ανωτατοποίησης: Το ΤΕΙ Πάτρας και τα πολυδιαφημισμένα νέα Τμήματα λειτουργούν χωρίς βιβλία, σίτιση και στέγαση. Το Τμήμα Πληροφορικής και ΜΜΕ στον Πύργο «λειτουργεί» συστεγασμένο με Λύκειο, το Τμήμα Εφαρμογών Πληροφορικής

στη Διοίκηση και Οικονομία στην Αμαλιάδα «στεγάζεται» σε παλιές αποθήκες του δήμου, το Τμήμα Φυσικοθεραπείας στο Αίγιο «στεγάζεται» σε πρώην χαρτοβιομηχανία και το Τμήμα Οικολογίας-Περιβάλλοντος στη Ζάκυνθο «στεγάζεται» στο Κέντρο Νεότητας Αγίου Διονυσίου. Επιπλέον, όλα τα παραπάνω νέα Τμήματα «λειτουργούν» με έναν καθηγητή το καθένα (οι οποίοι καθηγητές έχουν έδρα την Πάτρα) και τέσσερις ωρομίσθιους καθηγητές, εκτός από το Τμήμα της Ζακύνθου που «λειτουργεί» μόνο με έξι ωρομίσθιους.

Η αύξηση του αριθμού των εισακτέων την περίοδο 1999 – 2005, ενώ προβάλλεται σαν ικανοποίηση των αιτημάτων για ισότητα ευκαιριών, στην ουσία δεν αποτελεί παρά μια ρύθμιση της ροής του νεανικού πληθυσμού, που αντιμετωπίζεται σαν ομάδα πελατών στην οποία προσφέρονται «επί πληρωμή» σπουδές τιποτολογίας, χωρίς κανένα αντίκρισμα, στη «δημόσια και δωρεάν τριτοβάθμια εκπαίδευση».

...της ίδιας πολιτικής!

Αν, λοιπόν, την προηγούμενη δεκαετία, με όχημα την απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων, επιλέχθηκε η επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το «χάρτινο» άνοιγμά της σε κωμοπόλεις και χωριά, σήμερα επιλέγεται το στένεμα της εισόδου και ο εξοστρακισμός των αδύνατων. Με την επίκληση μιας αφηρημένης ποιοτικής αναβάθμισης και κάποιων αόριστων «προκλήσεων» του νέου αιώνα, η σημερινή ηγεσία του ΥΠΕΠΘ επιλέγει να απαλλαχθεί ακριβώς από αυτούς που όφειλε να εκπαιδεύσει. Είναι πλέον φανερό ότι είναι πολιτική επιλογή της Κυβέρνησης να στενέψει την είσοδο στα δημόσια ΑΕΙ-ΤΕΙ, να ξαναγυρίσει

τους όρους πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στη δεκαετία του '70.

Αν την προηγούμενη δεκαετία επιλέχθηκε η αύξηση των εισακτέων σε τριτοβάθμια τμήματα της απόλυτης εξειδίκευσης και της τυποτολογίας με αποτέλεσμα την αύξηση των πτυχίων ανεργίας και ετεροαπασχόλησης, σήμερα επιλέγεται η ενίσχυση της ιδιωτικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης. Τι ειρωνεία! Οι κομμένοι των Πανελλαδικών Εξετάσεων, οι ανεπιθύμητοι για το ΥΠΕΠΘ, είναι επιθυμητοί ως πελάτες της ιδιωτικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης, αρκεί να αντέχουν τα οικονομικά τους. Ουσιαστικά η Κυβέρνηση επιλέγει να μετακυλίσει την ευθύνη και το κόστος των σπουδών σε όσους αποκλείονται από τη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση ανοίγοντας λεωφόρους στην ιδιωτική μεταλυκειακή εκπαίδευση.

Ωστόσο έχει ήδη στοχοποιηθεί και ένα τμήμα των υποψηφίων οι οποίοι πετυχαίνουν μεν την εισόδο τους σε κάποιο ΑΕΙ-ΤΕΙ, όμως, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, δεν πετυχαίνουν στην τριτοβάθμια σχολή της προτίμησής τους ή σε σχολή του τόπου μόνιμης διαμονής τους. Οι τελευταίες μεθοδεύσεις του ΥΠΕΠΘ, αφενός με τη μείωση των θέσεων των τμημάτων υψηλής ζήτησης και αφετέρου με τη μείωση θέσεων στα πανεπιστήμια και ΤΕΙ του Λεκανοπεδίου, ουσιαστικά λιπαίνουν το έδαφος για μια «φυσική» στροφή στην ιδιωτική μεταλυκειακή εκπαίδευση.

Ας δούμε αναλυτικά τις συνέπειες της ρύθμισης που ήρθαν γρήγορα στην επιφάνεια: Η πρώτη συνέπεια είναι η ένταση του ανταγωνισμού, η οποία όχι μόνο δεν βελτιώνει το εκπαιδευτικό επίπεδο των μαθητών όπως υπαινίσσεται το ΥΠΕΠΘ, αλλά εμπλέκει, ακόμη περισσότερο, τα φροντιστήρια στα «πόδια» της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η «μαύρη σκιά» του βαθμολογικού πλαφόν

«πρακτορεύει» πελαταιακά τους εργολάβους των εξετάσεων, οι οποίοι εκταμειώνουν το άγχος και την ανασφάλεια της οικογένειας, παρουσιάζοντας τις «υπηρεσίες» τους ως μοναδικό και ασφαλές στέγαστρο «προστασίας», σαν τον ασφαλέστερο δρόμο για την εξασφάλιση καλής σειράς προτεραιότητας. Η δεύτερη συνέπεια είναι ακόμη πιο οδυνηρή: Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα θα δοθεί το φιλί της ζωής στα εκατοντάδες Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών και στα λεγόμενα Κολέγια τα οποία τα τελευταία χρόνια είχαν συρρικνωθεί. Το «πλέονασμα» των υποψηφίων που δεν θα εισάγονται στα ΑΕΙ-ΤΕΙ θα προσφέρονται έτοιμη πελατεία στους «επιχειρηματίες της γνώσης», ενώ οι οικονομικά πιο εύρωστοι θα πυκνώνουν τις ουρές της φοιτητικής μετανάστευσης.

Παράλληλα, μια ματιά στα τμήματα που λόγω της βάσης του «10» έμειναν από υποψηφίους φανερώνει ότι αυτά αποτελούν το 50% του συνόλου των τμημάτων ΤΕΙ. Αν κανείς εξετάσει ποια τμήματα είναι εκείνα που τα τελευταία χρόνια έχουν αφεθεί χωρίς χρηματοδότηση, υποδομές και προσωπικό, θα ανακαλύψει ότι τα τμήματα αυτά είναι ακριβώς όσα τώρα ατελιούνται με «λουκέτο» με πρόσχημα το «βαθμολογικό πλαφόν». Είναι φανερό ότι τα τμήματα αυτά είχαν πέσει «κάτω από τη βάση» όχι από τους χαμηλόβαθμους φοιτητές που δέχονταν αλλά από την υποχρηματοδότηση, την έλλειψη διδακτικού προσωπικού και την κρατική εγκατάλειψη. Το συμπέρασμα που βγαίνει αβίαστα είναι ότι τα τμήματα αυτά «πληρώνουν» σήμερα, με πρόσχημα το «βαθμολογικό πλαφόν», την κεντρική κυβερνητική κατεύθυνση για παράπέρα μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης, με την ουσιαστική μείωση των εισακτέων, με το «στένεμα» των διόδων των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων, και τελικά με το κλείσιμο.

Επικοινωνιακοί ελιγμοί

Πώς συνδέονται όλα αυτά με την επικοινωνιακή πολιτική του ΥΠΕΠΘ και ποιες πτυχές της εκπαιδευτικής πραγματικότητας αναδεικνύουν;

Το ΥΠΕΠΘ, με ένα λυρικό ξέσπασμα που δεν συνοδεύεται από τεκμηριωμένα επιχειρήματα, υποστηρίζει σε όλους τους τόνους πως δεν είναι λογικό να εισέρχονται στα ΑΕΙ-ΤΕΙ υποψήφιοι που δεν μπορούν να πιάσουν ούτε τη βαθμολογική βάση. Παράλληλα υπονοεί ότι το υποβαθμισμένο επίπεδο σπουδών των Ελληνικών Πανεπιστημίων συνδέεται με το γεγονός του χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου των υποψηφίων που στρατολογεί. Αποσιωπά, βεβαίως, το «τι», το «πώς» και το «γιατί» της «κατασκευής» της βαθμολογίας σε συνθήκες πανελλαδικών εξετάσεων. Αποκρύπτει, βεβαίως, το γεγονός πως πίσω από το ξόρκισμα της χαμηλής επίδοσης βρίσκεται ο μαζικός αποκλεισμός των πιο φτωχών και περιθωριοποιημένων στρωμάτων του ελληνικού πληθυσμού.

Παράλληλα, το ΥΠΕΠΘ με εισαγγελικό λόγο επικρίνει εκείνους που διαμαρτύρονται για την αποψίλωση των περιφερειακών ΤΕΙ επισημαίνοντας με επιτηδευμένη αφέλεια ότι δεν είναι δυνατόν η ύπαρξη των ΤΕΙ να εξαρτάται από τα συμφέροντα των ενοικιαστών και των εμπόρων. Αυτοί οι ίδιοι που λίπαναν το έδαφος για την πολιτική «της γκαρσονιέρας και του φραπέ», αυτοί που στήριξαν την ανάπτυξη της επαρχίας στα στρατόπεδα και τις σχολές, αυτοί που εκμαύλισαν ολόκληρα κοινωνικά σύνολα γίνονται σήμερα τιμητές της εκπαίδευσης. Την ίδια στιγμή, όμως, κλείνουν το μάτι στις «τοπικές αγορές» που διαμαρτύρονται, υποσχόμενοι μια νέα πελατεία με τη «μεταφορά θέσεων εισακτέων» από το κέντρο στην περιφέρεια.

Το ΥΠΕΠΘ, με τη βοήθεια των μονίμων προσηλυτιστών της κοινής γνώμης και των στρατευμένων μύθων, επιχειρεί να κάνει κυρίαρχο έναν συγκεκριμένο τρόπο γνώσης της πραγματικότητας και εν συνεχεία να υποκαταστήσει με αυτόν την ίδια την πραγματικότητα. Νομιμοποιεί την απόρριψη των πιο αδικημένων στρωμάτων του πληθυσμού και παράλληλα υφάινει σιωπηλά την κατασκευή του κατηγορητηρίου για τους εκπαιδευτικούς, δείχνοντάς τους ως υπεύθυνους για τα αποτελέσματα των μαθητών τους.

Ωστόσο, οι τεχνικές της αποπλάνησης γίνονται εξόφθαλμες αν κανείς αποφασίσει να εξετάσει προσεκτικά τη μαγειρική του κυρίαρχου λόγου με την οποία επιχειρείται να τραφεί η κοινή γνώμη. Τότε είναι σίγουρο ότι θα βρεθεί μπροστά σε μια διαφορετική πραγματικότητα. Θα ανακαλύψει πρώτα πρώτα ότι τα αποτελέσματα των εξετάσεων δεν προσδιορίζουν αποκλειστικά την εκπαιδευτική διαδικασία στο σχολείο. Στο τμήμα που την αφορούν, το ύψος της αποτυχίας χρεώνεται στο μεγαλύτερο μέρος του στο αποτυχημένο εξεταστικό σύστημα και στην εκπαίδευση της αμάθειας που παράγεται και αναπαράγεται από αυτό και τις κυρίαρχες εκπαιδευτικές πολιτικές.

Το ΥΠΕΠΘ, με τη γραμματική της Νέας Ομιλίας και με όχημα το μακροβούτι αποτυχίας για το οποίο την κύρια ευθύνη έχουν οι κυρίαρχες εκπαιδευτικές πολιτικές, από τη μια επιχειρεί να νομιμοποιήσει το στένεμα των διόδων των Πανεπιστημίων για το «πλήθος των ημιαθών» όπως λέει και από την άλλη ανοίγει διάπλατα τους δρόμους της ιδιωτικής εκπαίδευσης. Να το φωνάξουμε δυνατό και σε αντιπαράθεση με τις σειρήνες της εκπαιδευτικής τρομοκραγνείας. Ας αφήσει το ΥΠΕΠΘ τα μαγικά του. Ας μην φορτώσει την ευθύνη στους μαθητές επειδή δεν τολμά

να δηλώσει καθαρά τη νέα (:) «Μεγάλη Ιδέα» του, που είναι η μείωση του αριθμού των εισακτέων, το στένεμα της δημόσιας χρηματοδότησης της εκπαίδευσης και η μεταφορά της «πελατείας» στα ιδιωτικά «πανεπιστήμια» τύπου Κέντρων Ελευθέρων Σπουδών, «Κολεγίων» κ.λπ. Το πραγματικό δίλημμα δεν είναι να επιλέξει κανείς αν θα εισάγονται ή δεν θα εισάγονται μαθητές με βαθμολογίες κάτω από τη βάση, αλλά το πώς θα οικοδομηθεί ένα εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο θα «ανοίγει τα μάτια» των τροφίμων του. Η ποιότητα στην εκπαίδευση δεν συνδέεται με τη δη-

μιουργία «λωρίδων ταχείας κυκλοφορίας» στις σχολικές αίθουσες που εξασφαλίζουν αυξημένα ποσοστά στις κάρτες εισόδου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση από τη μια και εξοστρακισμό όσων «δεν παίρνουν τα γράμματα» από την άλλη. Η «γραμματική και το συντακτικό» της ποιοτικής εκπαίδευσης βρίσκεται στη δυνατότητα δημιουργικής ικανότητας της προσωπικότητας του νέου ανθρώπου, στην ικανότητα να μπορεί να τον εξοπλίζει με τα πυρομαχικά της γνώσης που αλλάζει τον κόσμο.